

Юлія Муравська,

кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри безпеки та правоохоронної
діяльності юридичного факультету,
Західноукраїнський національний
університет
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9695-1075>

Тетяна Сліпченко,

кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри безпеки та правоохоронної
діяльності юридичного факультету,
Західноукраїнський національний
університет
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9679-6231>

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ВІД ПРОЯВІВ ПРОМИСЛОВОГО ШПИГУНСТВА

Досліджено поняття «комерційна таємниця» як процес або інструмент для постійного використання в бізнес-операціях, що є важливим елементом для функціонування економічної системи. Актуальність наукового дослідження пояснюється недосконалістю правової бази та необхідністю розробки ефективної програми заходів щодо захисту останньої від незаконного привласнення, що проявляється у вигляді промислового шпигунства.

Мета наукової статті – здійснення теоретико-правового аналізу захисту комерційної таємниці від виявів промислового шпигунства в Україні. В результаті проведеного дослідження охарактеризовано систему правового забезпечення захисту комерційної таємниці в Україні, визначено основні цілі промислових шпигунів, які посягають на комерційні таємниці, досліджено особливості захисту комерційної таємниці від виявів промислового шпигунства, та, відповідно, сформульовано висновки й подано рекомендації щодо удосконалення системи захисту комерційної таємниці.

Наголошено на визначенні комерційної таємниці як інтелектуальної власності, що виступає об'єктом посягань промислових шпигунів. Водночас автори доходять до висновку, що неправомірне використання таких відомостей вважається недобросовісною конкуренцією і може бути захищене в суді. Залежно від правової системи охорона комерційної таємниці інкорпорується в загальне поняття захисту від недобросовісної конкуренції або передбачена конкретними положеннями про захист таємної інформації в цивільному або кримінальному праві.

Ключові слова: комерційна таємниця, інтелектуальна власність, промислове шпигунство, недобросовісна конкуренція, секрети виробництва

Muravska Y., Slipchenko T.

Theoretical and Legal Principles of Commercial Secrets Protection from Industrial Espionage

The scientific article is devoted to the study of the concept of «commercial secret», which acts as a process or tool for constant using in business operations; and it is an important component for the economic system functioning. First of all, these are technical and technological secrets of production. An effective enterprise can protect against loosing commercial secrecy, for instance, by adoption non-disclosure contracts or taking security measures against commercial partners. In particular, small and medium-sized enterprises possibly will not be aware of the risks as their activities grow, and should form an effective commercial secrecy management program and take actions to defend the commercial secrets from illegal appropriation, which is manifested in the form of direct theft or industrial espionage.

The purpose of the scientific article is to carry out a theoretical and legal analysis of the commercial secrecy protection from industrial espionage in Ukraine. As a result of the study, the system of legal support of commercial secrecy in Ukraine is characterized, the main goals of industrial spies that are encroached on commercial secrets are defined, the peculiarities of protecting commercial secrets from industrial espionage are investigated, and accordingly,

the conclusions are formulated and the recommendations to improve the system commercial secrecy are made.

In this article, the emphasis is made on the definition of commercial secrecy as intellectual property, which is the object of encroachment of industrial spies. At the same time, it is concluded that the misuse of such information (by persons, except the commercial secret owner) is considered as an unfair competition and can be protected in court. Depending on the legal system, the protection of commercial secrecy is incorporated into the general concept of protection against unfair competition or provided by specific provisions on trust information protection in civil or criminal law.

Keywords: *commercial secrecy, intellectual property, industrial espionage, unfair competition, production secrets.*

Постановка проблеми. У сучасний час воєнного загострення зростає важливість дослідження питання захисту комерційної таємниці та розвитку і впровадження практик захисту інформації у зв'язку з динамічним розвитком бізнес-середовища, що сконцентроване на виробництві товарів спецпризначення. У міру того, як розвиваються національні та міжнародні структури прав інтелектуальної власності, що мають здебільшого заохочувати інновації, регулювання комерційної таємниці привертає увагу як ніколи раніше, що й характеризує актуальність теми наукового дослідження. Адже у тому випадку, коли правова охорона надається продукції, яка є результатом інвестицій у дослідження і розробки, захист комерційної таємниці є, в певних випадках, кращою формою захисту інтелектуальної власності в новій інформаційній економіці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню захисту комерційної таємниці присвячені праці українських науковців О. К. Тугарова, О. В. Шепета (Тугарова О., Шепета О., 2018), В. Алієва-Барановська, О. Сіренко (Алієва-Барановська В., Сіренко О., 2020), Г. Андрощук (Андрощук Г., 2012), І. В. Зайцева-Калаур (Зайцева-Калаур І., 2018), Т. Сліпченко, О. Гомотюк (Гомотюк О., Сліпченко Т., 2018); водночас тематика захисту прав інтелектуальної власності в контексті протидії промислому шпигунству є об'єктом дослідження Ю. Муравської (Якубівської) (Муравська (Якубівська) Ю., 2017), А. Баррачіні, Ю. Тауман (Barrachina A., Tauman Y. 2014), М. Чечерського (Ciecierski M., 2016) та інших. Незважаючи на значний науковий доробок з питань захисту прав на комерційну таємницю в контексті протидії промислому шпигунству, окремі питання теоретико-правового характеру все ще недосліджені.

Мета дослідження – проведення теоретико-правового аналізу захисту комерційної таємниці від виявів промислового шпигунства, що є актуальним завданням для сучасних українських реалій. У контексті досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі завдання: охарактеризувати систему правового забезпечення захисту комерційної таємниці в Україні; на основі диференціації об'єктів інтелектуальної власності на ті, що можуть піддаватися охороні патентним правом, та тих, що підлягають захисту як комерційна таємниця, визначити основні цілі промислових шпигунів; дослідити особливості захисту комерційної таємниці від виявів промислового шпигунства; сформулювати висновки та рекомендації щодо удосконалення системи захисту комерційної таємниці.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку України та у зв'язку з воєнним загостренням та російською агресією важливо, щоби підприємства, що спеціалізуються на розробці об'єктів спецпризначення для потреб української армії, могли створювати та розвивати інформацію, необхідну для розробки нових або вдосконалених товарів чи послуг, щоб процвітати у все більш конкурентному та глобальному агресивному середовищі. Інформація, яка дає змогу підприємству ефективно конкурувати, є «комерційною таємницею», а отже, має комерційну цінність та, відповідно, варту захисту. Відомі на сьогодні приклади комерційної таємниці охоплюють виробництво з 2023 р. в Україні ударно-розвідувальних безпілотників «Довбуш Т10», також українські підприємства збирають двигуни до військової техніки Baykar [1].

Конкуренти можуть відносно легко отримати доступ до конфіденційної інформації, підкупивши або найнявши головних співробітників, які створили або мають доступ до цієї інформації. Ciecierski M. у своєму дослідженні спрогнозував дві тенденції поширення російського промислового шпигунства на міжнародних ринках: по-перше, багато російських мігрантів, які працюють у міжнародних корпораціях, будуть об'єктами цілей для російських спецслужб, що займаються, в тому числі, промисловим шпигунством; традиційно для російських спецслужб, військові та комп'ютерні технології все ще будуть у центрі уваги шпигунів [2].

В Україні питання захисту комерційної таємниці, а також питання щодо захисту від виявів недобросовісної конкуренції, регулює Конституція України (Ст. 31, 32, 34, 41, 42, 54) [3], Цивільний кодекс України (Ст. 505) [4], Господарський кодекс України (Ст. 155, 162) [5], Закон України «Про захист від не-

добросовісної конкуренції» [6], Закон України «Про захист економічної конкуренції» [7], Закон України «Про інформацію» [8], Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. [9], Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) (Розділ 7 «Захист нерозкритої інформації» [10]. Глава 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [6] регламентує питання неправомірного збирання, розголошення та використання комерційної таємниці. Окремого спеціального закону, який регламентував би питання захисту комерційної таємниці в Україні, немає. Це також було зазначено у попередніх наукових доробках Т. Сліпченко: «...відсутність спеціального нормативного акту, який регулював би відносини, що виникають із приводу комерційної таємниці, неповнота та невідповідність правових норм, які регулюють однакові суспільні відносини, породжують проблемні питання у правозастосовній діяльності [11, с. 85]. Зазначимо, що в Європейському Союзі (ЄС) також немає єдиного закону про комерційну таємницю, що підлягає виконанню: основні принципи подібні у всіх державах-членах ЄС, але неіснування наднаціональної системи не нівелює ефективне регулювання в кожній країні. Охоронюваним результатом інтелектуальної діяльності, як наголошує Г. Андрощук, комерційна таємниця (секрет виробництва) вважається в Італії, Великобританії, Латвії, Румунії, Словаччині, Словенії, Фінляндії, Франції» [12, с. 57].

На підставі Угоди ТРИПС [10] можемо сформулювати поняття комерційної таємниці, яка в широкому сенсі може бути визначена як будь-яка інформація, включаючи технічні або нетехнічні дані, формули, шаблони, компіляції, програми, пристрої, методи, техніку, процеси, креслення, список фактичних потенційних клієнтів або постачальників. Проаналізувавши міжнародне законодавство та законодавство деяких зарубіжних країн про охорону комерційної таємниці, В. Алієва-Барановська та О. Сіренко роблять висновок про певну схожість застосованих критеріїв віднесення інформації до комерційної таємниці, щодо дій, які не є привласненням комерційної таємниці, зокрема щодо «легалізації» зворотної розробки, що актуально для галузі інформаційних технологій [13, с. 146].

Комерційна таємниця має три основні характеристики: інформація має бути таємна сама по собі, вона повинна мати господарську комерційну цінність, а її власник повинен докладати відповідних зусиль для збереження інформації в таємниці (наприклад, конфіденційність договорів). Ці характеристики давно визнані в Україні та світі. До того часу, поки неможливо точно ідентифікувати об'єкт права інтелектуальної власності як комерційну таємницю, суди часто розглядають невиключний перелік факторів для визначення того, чи інформація є комерційною таємницею, чи ні. Він містить такі дані: наскільки інформація відома за межами підприємства; наскільки інформація відома співробітникам та іншим особам, залученим до підприємства; заходи, що вживаються для охорони таємної інформації; цінність інформації для бізнесу та його конкурентів; кількість зусиль або грошей, внесених власником, що розвиває інформацію; легкість або невпевненість у тому, з якою інформація може бути належним чином придбана або продубльована іншими.

Захист комерційної таємниці можна вважати доцільним у таких випадках, якщо: секрет стосується виробничого процесу або винаходу, а не продукту, оскільки продукція з більшою ймовірністю буде реконструйована, а отже, може бути захищена як винахід або корисна модель; комерційна таємниця не вважається такою, що має таку велику цінність, щоб вважатися патентоспроможною; таємниця не підлягає патентуванню; є ймовірність того, що інформація може зберігатися в таємниці протягом значного періоду часу понад 10-20 років (період охорони патенту); підприємство звернулося за патентом і чекає видачі патенту. З цих причин захист комерційної таємниці може виявитися особливо привабливим для малого та середнього бізнесу, що виступають в контексті посягань з боку промислових шпигунів.

Промислове шпигунство – це поширений на сьогодні метод привласнення комерційної таємниці. Промислове шпигунство належить до зовнішніх загроз щодо комерційної таємниці. Зовнішні загрози охоплюють корпоративне шпигунство з професійними злочинцями, націленими на конкретні технології, ініціювання мережових атак (хакерів), крадіжки портативних комп'ютерів, доступ до вихідного коду, дизайн продуктів, маркетингові плани, списки клієнтів, звернення до співробітників для розкриття інформації про компанію тощо. Як зазначає І. Зайцева-Калаур, «...суб'єкт господарювання, який має намір скористатися своїм правом на комерційну таємницю, повинен самостійно спланувати і організувати усі дії правового та організаційного характеру, щоб забезпечити можливість використовувати та охороняти інформацію в режимі «комерційна таємниця». ... Тому важливо особливо увагу приділити застосуванню технічних засобів захисту комерційної таємниці, використовуючи надійні інформаційні системи, ліцензійне програмне забезпечення тощо» [14, с. 115]. Крім того, у своїх попередніх дослідженнях Ю. Муравська наголошує, що «...користувачі, менеджери і IT-фахівці мають бути попереджені про те, що інформація про бізнес має

бути захищена, а методи, які можуть бути використані для отримання доступу до конфіденційних даних, повинні бути виявлені вчасно та нейтралізовані» [15].

Гостра конкуренція на внутрішньому та експортному ринках також призвела до тривожного зростання крадіжок з боку аутсайдерів. Промислове шпигунство зростає через глобальну конкуренцію, скорочення циклів виробництва продукції, зниження профі-маржі та зменшення рівня лояльності працівників. Можливість того, що комерційна таємниця є високоцінними активами, які можна використовувати, продавати, особливо підприємства, очолювані технологіями, поступово змусила багато компаній взяти на себе резерв своєї політики ідентифікації комерційної таємниці та політики, програм, процедур і практичних заходів і заходів, що проводяться сьогодні. Жорстка конкуренція на внутрішньому та експортному ринках також призвела до зростання промислового саботажу та шпигунства, коли комерційна таємниця також може бути легко втрачена, якщо не будуть застосовані належні заходи захисту для охоплення працівників, партнерів, вебсайтів та фізичних чи електронних систем, що належать або використовуються підприємством.

В умовах посилення конкуренції на ринках і зростання вартості дослідження та розвитку, викрадення комерційної таємниці набуває все більшого значення. На думку А. Battachina, Y. Tauman, коли відома потенційна вартість секретів виробництва (комерційної таємниці), власнику рекомендовано вжити заходи захисту таких об'єктів прав інтелектуальної власності від виявів промислового шпигунства; саме тому можна стверджувати, що промислове шпигунство робить ринок таких продуктів більш конкурентним) [16]. Типовою відповіддю на збереження комерційної таємниці є використання кращих і більш витончених способів їх захисту. Підприємства витрачають значні кошти на такі методи захисту щорічно. Паролі, засоби захисту, охоронці та іменні значки, а також інтернет-блокатори – все це служить для більш безпечного блокування комерційної таємниці. Всі ці методи безпеки захищають від нерозголошення стороннім особам.

Комерційна таємниця окремо не регулюється на законодавчому рівні, як зазначалося вище: національні органи влади та закони регулюють їх надання, обсяг, виконання та дію на національній території, керуючись міжнародними та національними актами. Причинами розголошення працівниками комерційних таємниць О. Тугарова та О. Шепета називають: балакучість, особливо пов'язану з уживанням алкоголю і спілкуванням у дружніх компаніях (32%); прагнення заробити гроші у будь-який спосіб за принципом «гроші не пахнуть» (24%); відсутність служби безпеки підприємства (14%); «Совкова» звичка ділитися досвідом, давати поради (12%); безконтрольне використання інформаційних і копіювальних засобів на підприємстві (10%); психологічні конфлікти між працівниками, між працівниками й керівництвом (8%) [17, с. 87].

Порушення комерційної таємниці третіми особами, як правило, розглядаються як деліктні акти. Саме тому варто зрозуміти, які дії є порушенням прав на комерційну таємницю. Власник комерційної таємниці може захистити себе від несанкціонованого розголошення та використання комерційної таємниці, а також від її використання особою, яка набуває її шляхом крадіжки, шахрайства або порушення зобов'язання щодо конфіденційності. Заборонені дії можуть охоплювати отримання та використання комерційної таємниці, а також розголошення їх третій особі без повноважень. Ненавмисне або випадкове розголошення комерційної таємниці, як правило, – це вже не промислове шпигунство. Також може бути заборонено свідомо або з необережності отримувати або використовувати неправомірно набуту комерційну таємницю. Передчасне розголошення комерційно цінної інформації, у т. ч. ноу-хау, може завдати шкоди або мотивувати до подальших спроб її захисту шляхом реєстрації патенту або промислового зразка. Винахід або промисловий зразок може зберігатися в комерційній таємниці до тих пір, поки не буде вирішено, чи зберігати його надалі як комерційну таємницю або запатентувати його чи зареєструвати як промисловий зразок. Таким чином, коли підприємство ненавмисно або випадково розкриває свою комерційну таємницю, це унеможливить реєстрацію патенту або промислового зразка, відповідно таке підприємство може втратити свої комерційні переваги.

Висновки. З огляду на те, що в Україні немає спеціального законодавчого акта, який регулював би питання захисту комерційної таємниці, а отже, відсутні єдині стандарти її охорони, правовий захист, як правило, шукається шляхом вжиття заходів для припинення або запобігання неналежному отриманню, розголошенню або використанню комерційної таємниці третіми особами, які або автоматично пов'язані зобов'язанням конфіденційності (у т. ч. співробітників), або людьми, які підписали угоду про нерозголошення, або навіть людьми, які набувають комерційну таємницю за допомогою неналежних засобів (наприклад, крадіжки, промислове шпигунство, хабарництво) тощо. Власник комерційної таємниці повинен вживати заходи щодо захисту й збереження своєї конфіденційності. Поширеним способом цього є

включення угод про конфіденційність у договорах з працівниками, підписання угод про нерозголошення відомостей під час та після працевлаштування, зобов'язання не використовувати комерційну таємницю в конкурентних цілях (наприклад, з метою ведення власного конкурентного бізнесу), а також підписання угоди про конфіденційність з діловими партнерами щоразу, коли розкривається довірча інформація з ліцензіатами та фінансовими партнерами. З метою обмеження доступу до інформації також можуть застосовуватися технічні засоби захисту: підприємству рекомендується вжити заходів фізичної безпеки (періодичні перевірки безпеки, монітори замкнутого контуру, моніторинг або обмежений доступ до даних, що зберігаються на комп'ютері, і обмежений доступ до комп'ютерів та класифікованих областей).

Список використаних джерел

1. На українському фронті тестують новий дрон «Довбуш». Уніан, 2022. URL: <https://www.unian.ua/weapons/dron-dovbush-shcho-ce-za-ukrajinskiy-bezpilotnik-yogo-harakteristiki-12090378.html> (дата звернення: 17.02.2023).
2. Ciecierski M. Szpiegostwo przemysłowe opanowało cyberprzestrzeń. InteriaBiznes, 2016. URL: <http://biznes.interia.pl/wiadomosci/news/szpiegostwo-przemyslowe-opanowalo-cyberprzestrzen,1885978,4199> (дата звернення: 17.02.2023).
3. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 17.02.2023).
4. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. №435. Офіц. вісник України, 2003. N. 11.
5. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 року №436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n2310> (дата звернення: 17.02.2023).
6. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 06.06.1996 р. № 236/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 17.02.2023).
7. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11 січня 2001 року № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 17.02.2023).
8. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 17.02.2023).
9. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення: 17.02.2023).
10. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) від 06.12.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (дата звернення: 17.02.2023).
11. Гомотюк О., Сліпченко Т. Генезис правового регулювання відносин у сфері захисту комерційної таємниці. Актуальні проблеми правознавства. 2018. Вип. 3. С. 82–86.
12. Андрощук Г. Правова охорона комерційної таємниці в країнах Європейського Союзу. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2012. № 6. С. 49–58.
13. Алієва-Барановська В., Сіренко О. Порівняльна характеристика комерційної таємниці в законодавстві іноземних країн та міжнародному праві. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2020. № 4. С. 135–149.
14. Зайцева-Калаур І. В. Організаційно-правові процедури забезпечення охорони та захисту комерційної таємниці суб'єкта господарювання. Актуальні проблеми правознавства. 2018. Вип. 4. С. 110–115.
15. Муравська (Якубівська) Ю. Є. Тенденції розвитку промислового шпигунства у світі. Ефективна економіка. 2017. № 1. Дніпропетровськ : ДДАТУ. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5383> (дата звернення: 17.02.2023).
16. Barrachina A., Tauman Y. Entry and espionage with noisy signals: Games and economic behaviour. *Elsevier*. 2014. No 83, p. 127–146.
17. Тугарова О. К., Шепета О. В. Організаційно-правові питання захисту комерційної таємниці. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. С. 85–88.

References

1. *Na ukrainskomu fronti testuiut novyi droUnian — UNIAN, n «Dovbush» [On the Ukrainian Front, a new drone «Dovbush» is being tested].* 2022. Retrieved from <https://www.unian.ua/weapons/dron-dovbush-shcho-ce-za-ukrajinskiy-bezpilotnik-yogo-harakteristiki-12090378.html> [in Ukrainian].

2. Ciecierski, M. (2016). Szpiegostwo przemysłowe opanowało cyberprzestrzeń [Industrial espionage has mastered cyberspaces]. *InteriaBiznes – InteriaBiznes*. Retrieved from <http://biznes.interia.pl/wiadomosci/news/szpiegostwo-przemyslowe-opanowalo-cyberprzestrzen,1885978,4199> [in Polish].
3. *Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 roku [The Constitution of Ukraine]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian]
4. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine]. *Ofits. visnyk Ukrainy – Offic. Bulletin of Ukraine*, 2003, N. 11. [in Ukrainian].
5. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy [Economic Code of Ukraine: Law of Ukraine]*. 16.01.2003 r. No 436-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n2310> [in Ukrainian].
6. *Pro zakhyst vid nedobrosovisnoi konkurentsii: Zakon Ukrainy [On Protection against unfair competition: Law of Ukraine]*. 06.06.1996 r. No 236/96-VR. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
7. *Pro zakhyst ekonomichnoi konkurentsii: Zakon Ukrainy [On protection of economic competition:]*. Law of Ukraine, 11 sichnia 2001 r. № 2210-III. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> [in Ukrainian].
8. *Pro informatsiiu: Zakon Ukrainy [On information: Law of Ukraine]*. 02.10. 1992 r. № 2657-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
9. *Paryzka konventsiiia pro okhoronu promyslovoi vlasnosti vid 20 bereznia 1883 roku [Paris Convention on Industrial Protection of March 20, 1883]*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text [in Ukrainian].
10. *Uhoda pro torhovelni aspekty prav intelektualnoi vlasnosti (TRIPS) [Agreement on Trade Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)]*. 06.12.2005 r. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text [in Ukrainian].
11. Homotiuk, O. & Slipchenko, T. (2018). *Henezys pravovoho rehuliuвання vidnosyn u sferi zakhystu komertsiianoi taiemnytsi [Genesis of legal regulation of relations in the field of trade secret protection]*, 3, 82-86 [in Ukrainian].
12. Androshchuk, H. (2012). Pravova okhorona komertsiianoi taiemnytsi v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Legal Protection of Commercial Secrets in the European Union countries]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – Theory and practice of intellectual property*, 6, 49-58 [in Ukrainian].
13. Aliieva-Baranovska, V. & Sirenko, O. (2020). Porivnialna kharakterystyka komertsiianoi taiemnytsi v zakonodavstvi inozemnykh krain ta mizhnarodnomu pravi [Comparative characteristics of commercial secrecy in the legislation of foreign countries and international law]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav – Scientific Bulletin of Dnipro State University of Internal Relations*, 4, 135-149 [in Ukrainian].
14. Zaitseva-Kalaur, I. V. (2018). Orhanizatsiino-pravovi protsedury zabezpechennia okhorony ta zakhystu komertsiianoi taiemnytsi subiekta hospodariuvannia [Organizational and legal procedures for ensuring the protection and protection of commercial secrecy of an entity]. *Aktualni problemy pravoznavstva – Actual Problems of Legal Science*, 4, 110-115 [in Ukrainian].
15. Muravska (Yakubivska), Y. (2017). Tendentsii rozvytku promysloвого shpyhunstva u sviti [The trends of industrial espionage development in the world]. *Efektivna ekonomika – Effect e economy*, 1. Dnipropetrovsk: DDATU, 2017. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5383> [in Ukrainian].
16. Barrachina, A. & Tauman, Y. (2014). Entry and espionage with noisy signals: Games and economic behaviour. *Elsevier*, 83, 127-146 [in English].
17. Tuharova O. K. & Shepeta, O. V. (2018). Orhanizatsiino-pravovi pytannia zakhystu komertsiianoi taiemnytsi [Organizational and legal issues of protecting commercial secrecy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, 85-88 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 16.02.2023